

Journal of Social Intervention: Theory and Practice –
2017 – Volume 26, Issue 1, pp. 70–82
<http://doi.org/10.18352/jsi.514>

ISSN: 1876-8830

URL: <http://www.journalsi.org>

Publisher: Utrecht University of Applied Sciences,
Faculty of Society and Law, in cooperation with
Utrecht University Library Open Access Journals

Copyright: this work has been published under a
Creative Commons Attribution-Noncommercial-No
Derivative Works 3.0 Netherlands License

afstudeerrichting Social Work. Sena heeft dit artikel
geschreven naar aanleiding van haar stage in Zuid-
Afrika. Na haar studie Maatschappelijk Werk en
Dienstverlening is zij begonnen aan de (pre-) master
Social Policy and Social Interventions aan de Universiteit
Utrecht. Met deze master wil zij zich verder verdiepen in
(internationale) sociale vraagstukken binnen en tussen
samenlevingen.

Correspondence to: Sena Ebbers

E-mail: s.ebbers@hotmail.com

Sena Ebbers studeerde Maatschappelijk Werk en
Dienstverlening aan de Hogeschool Utrecht. Met
haar afstudeerartikel over vrijwilligerstoerisme won
ze de eerste prijs van de artikelenwedstrijd van de

Received: 22 December 2016

Accepted: 13 February 2017

Category: Student Work

VERHAAL ACHTER

SENA EBBERS

VRIJWILLIGERSTOERISME

ABSTRACT

Story behind voluntourism

Voluntourism, volunteering abroad for a certain period of time, is a growing industry. Every year, more than 7000 Dutch volunteers travel to developing countries to learn about their cultures, to contribute to charity projects, and for personal development. Specialized travel agencies charge fees to connect volunteers with projects with few eligibility requirements.

Volunteering in orphanages with vulnerable children is the most common type of voluntourism. As a consequence of the growing demand for voluntourism with children, the number of orphanages in developing countries has increased. However, it has been shown that 75% of children in orphanages are in fact not orphans but still have one or both parents. Moreover, in more than 50% of these cases the living conditions at home are sufficient for the child to be able to grow up in the family environment. Inclusion of these children in orphanages is against the international

guidelines defined in the Convention of the Rights of the Child, which state that every child has the right to grow up in their home environment when conditions permit. Because of the transient nature of the volunteering projects and the constantly changing international volunteers, children in orphanages have an increased risk for developing attachment and other developmental problems.

To protect the wellbeing of these children and improve sustainable volunteering with vulnerable children in developing countries, Better Care Network Netherlands has developed guidelines for travel agencies specialized in voluntourism. However, 55% of travel agencies do not incorporate these guidelines in their policies. Voluntourism seems to be turning into a profit-driven industry where the humanitarian and sustainable aspects of volunteering are no longer the primary focus.

Drawing on existing literature and personal experiences, this article aims to provide an answer to the question: to what extent is voluntourism with vulnerable children in developing countries ethically responsible? Recommendations are made to improve the wellbeing of children and their environment.

Keywords

Voluntourism, tourism, attachment problems, international development, volunteer work, guidelines for volunteering, orphanages, volunteering abroad

SAMENVATTING

Verhaal achter vrijwilligerstoerisme

Vrijwilligerstoerisme is een groeiende sector. Per jaar reizen ruim 7000 Nederlandse vrijwilligers af naar ontwikkelingslanden met als doel zichzelf te ontwikkelen, kennis te maken met een andere cultuur en zich in te zetten voor een project. Vrijwilligerstoerisme is vrijwilligerswerk in een ontwikkelingsland voor een bepaalde periode. Vrijwilligers kunnen via een gespecialiseerde reisorganisatie tegen bemiddelingskosten in contact komen met projecten of programma's die weinig toelatingseisen hanteren. De meest voorkomende vorm van vrijwilligerstoerisme betreft werken met kwetsbare kinderen in tehuizen. Door de groeiende vraag naar vrijwilligerstoerisme met kinderen is het aantal kindertehuizen in ontwikkelingslanden gestegen. Gebleken is dat 75% van de weeskinderen in kindertehuizen in werkelijkheid geen wees is. In 50% van de gevallen zijn de omstandigheden thuis voldoende om daar op te groeien. Door de snel wisselende

VERHAAL ACHTER VRIJWILLIGERSTOERISME

contacten met internationale vrijwilligers lopen deze kinderen een vergroot risico op hechtings- en ontwikkelingsproblemen. De opname in tehuizen staat haaks op de internationale richtlijnen die zijn vastgesteld in het Verdrag inzake Rechten van het Kind, waarbij elk kind het recht heeft om binnen de eigen familie en/of omgeving op te groeien als de omstandigheden dit toelaten. Better Care Network Netherlands heeft richtlijnen opgesteld voor reisorganisaties om de belangen van het kind te waarborgen. Het blijkt dat 55% van de reisorganisaties geen erkende richtlijnen hanteert ter verbetering van vrijwilligerswerk met kinderen in ontwikkelingslanden. Het vrijwilligerstoerisme lijkt een winstgevende industrie te worden waarin voorbij wordt gegaan aan het humanitaire doel van verantwoord vrijwilligerswerk. Door middel van literatuuronderzoek en eigen ervaringen wordt ingegaan op de vraag: in hoeverre is vrijwilligerswerk met kwetsbare kinderen in ontwikkelingslanden verantwoord? Aan de hand van deze vraag worden er aanbevelingen gedaan om het welzijn van kinderen en hun omgeving te kunnen waarborgen.

Trefwoorden

Vrijwilligerstoerisme, toerisme, hechtingsproblematiek, internationale ontwikkelingen, vrijwilligerswerk, richtlijnen vrijwilligerswerk, weeshuizen, vrijwilligerswerk in het buitenland

INLEIDING

In Zuid-Afrika stond ik oog in oog met een prachtig zesjarig meisje. Zij was net binnengebracht door de politie nadat zij herhaaldelijk was verkracht door haar biologische vader. De Social Worker stelde ons aan elkaar voor: "This is your baby, and this will be your new mommy". Ik vroeg haar: "What is your name?" "Sino", fluisterde ze zacht. Ik pakte Sino bij haar hand en samen liepen we naar de kamer waar zij de komende maanden zou gaan slapen. Spullen had ze niet. Haar onschuld en kwetsbaarheid maakten een moedergevoel in mij los. We liepen samen verder richting de groep en ik stelde haar voor aan de zorgmoeder, die haar zonder al te veel interesse een stoel toewees. Ik zei tegen Sino: "I will be your Social Worker for the upcoming months. Every day we will do activities together. When you have a question or want to tell me something, you can always come to me, okay?" Ze knikte verlegen en nam plaats.

Dit is een praktijkvoorbeeld uit mijn drie maanden durende stage in een crisisopvang voor uit huis geplaatste kinderen in Zuid-Afrika in het kader van mijn studie Maatschappelijk Werk en Dienstverlening. Vol motivatie, wilskracht en enthousiasme ben ik uit Nederland vertrokken om daar te kunnen leren van de praktijk en de cultuur. Via een reisorganisatie voor vrijwilligerswerk

ben ik in contact gekomen met de crisisopvang in Zuid-Afrika en werd ik zonder al teveel papierwerk en toelatingseisen welkom geheten. In de opvang werd ik groepsbegeleider en individueel begeleider van twee zesjarige kinderen. Mijn taken liepen uiteen van het organiseren van activiteiten tot het geven van creatieve therapie en het begeleiden van kinderen in de rechtszaal. Een uitdagende stage met veel verantwoordelijkheid. Eenmaal thuis, in eigen omgeving, kwamen er twijfels bij mij naar boven: in hoeverre heb ik er goed aan gedaan om zonder veel voorbereiding, specifieke kennis en ervaring met kwetsbare kinderen een intensief drie maanden durend traject in te gaan? Deze vraag heeft mij aangezet om mij verder te verdiepen in de keerzijde van het vrijwilligerswerk met kinderen in een maatschappelijke context, waarin ik betoog: het doen van vrijwilligerswerk in een onbekende cultuur met kwetsbare kinderen is onverantwoord.

DE TRENDS

Nederland lijkt op allerlei fronten bewuster te worden en zich in te willen zetten voor een “betere wereld”: van het kopen van fairtrade producten tot het steunen van ontwikkelingsorganisaties (Van der Zwan, 2014). De Nederlandse burger lijkt zijn blik te willen verbreden in plaats van zijn ogen te sluiten voor de ongelijkheid in de wereld door betrokkenheid te tonen.

Het doen van vrijwilligerswerk in het buitenland voor een bepaalde periode, om bij te dragen aan de ontwikkeling van de mens en zijn omgeving, wordt ook wel “vrijwilligerstoerisme” genoemd (Lyons & Wearing, 2008). Jaarlijks reizen ruim 7000 gemotiveerde Nederlandse vrijwilligers af naar een ontwikkelingsland (Van den Brink, 2014). Ook binnen het onderwijs – middelbare scholen, hogescholen en universiteiten – krijgen studenten de mogelijkheid om ervaring op te doen in het buitenland (Van den Brink, 2014). De vrijwilligers maken daarbij veelal gebruik van een hierin gespecialiseerde reisorganisatie. Door het massale aanbod van vrijwilligersprogramma's van deze reisorganisaties is het geen grote opgave meer om in contact te komen met de andere kant van de wereld. De vrijwilligersprogramma's lopen uiteen van het doen van vrijwilligerswerk in een weeshuis in Tanzania tot het empoweren van tienermoeders in India.

Uit onderzoek van Van den Brink (2014) blijkt dat de vrijwilligerstoerismesector in Nederland een significante groei doormaakt. Ook de United Nations Volunteers (2015) rapporteert een stijging van 5 tot 10% vrijwilligers per jaar. De Nederlandse “wereldverbeters” hebben er tientallen uren vliegen voor over om onbetaald werk te verrichten in een cultuur met een problematiek die hen in de meeste gevallen geheel onbekend is. Een veronderstelling van de vrijwilliger is dat

VERHAAL ACHTER VRIJWILLIGERSTOERISME

het vrijwilligerstoerisme een duurzame en alternatieve vorm van toerisme biedt, waar zowel het ontvangende land, de gemeenschap als de vrijwilliger zelf profijt van hebben. De vrijwilliger levert een bijdrage aan een project ter verbetering van de leefomstandigheden van mensen in ontwikkelingslanden (Ten Hoorn & Keulers, 2007). Het vrijwilligerstoerisme zou een aanvullende compensatie kunnen zijn op het westerse consumptiegedrag als toerist (Mowforth & Munt, 2016). Tegelijkertijd biedt het de vrijwilliger een kans om ervaring op te doen in een andere cultuur en zichzelf te ontplooiën op sociaal-emotioneel gebied (Vis, 2007). Dat suggereert een win-win situatie.

PERSPECTIEVEN TEN AANZIEN VAN VRIJWILLIGERSTOERISME

De toename van het vrijwilligerstoerisme heeft de afgelopen jaren vragen opgeroepen en geleid tot kritiek en media aandacht. Enerzijds kan de groei gezien worden als een positieve ontwikkeling die suggereert dat samenlevingen in de wereld verder reiken dan de eigen landgrenzen. Het geeft de wil en het verlangen weer van de vrijwilligers om deel uit te maken van een "global community". Hiermee worden internationale relaties en samenwerkingsverbanden aangemoedigd (Shaw, 2016). Vis (2007) noemt het een vorm van idealisme en altruïsme. Anderzijds zijn er ook kritische geluiden te horen. Zo omschrijft Van der Zwan (2014) vrijwilligerstoerisme als een egoïstische actie waarmee armoede in stand wordt gehouden: het zou een dekmantel zijn voor de uitbuiting van ontwikkelingslanden door het westen die tot op heden gaande is. Muhamud (2013) beschrijft vrijwilligerswerk als "speeltuin voor de rijken" dat het schuldgevoel van onze rijkdom moet sussen.

Onderzoek suggereert dat de beweegredenen van vrijwilligers vooral gerelateerd zijn aan de ontwikkeling van de eigen persoonlijke en professionele doelen (Sin, 2009; Tomazos & Butler, 2009). De keuze voor vrijwilligerswerk wordt vooral bepaald door wat de vrijwilliger zelf wil en in mindere mate gedreven door de vraag welke vorm van hulp lokaal nodig en nuttig is (Smith & Front, 2014).

Kritiek in de media

De kritiek op het vrijwilligerstoerisme heeft via verschillende mediakanalen het grote publiek bereikt. Zo bracht Bodbijn (2014) in haar documentaire *De weeshuis-industrie* naar voren dat drie op de vier kinderen in weeshuizen in Cambodja in werkelijkheid geen wees is. Weeshuizen lijken een toeristische attractie te zijn geworden waar geld aan wordt verdiend. Het aantal weeshuizen is de afgelopen tijd sterk toegenomen en daarmee ook het aantal "wezen". Ouders staan hun

kinderen namelijk af omdat zij het weeshuis als poort naar een betere ontwikkeling en toekomst voor hun kind zien. Het vrijwilligerstoerisme zou deze groei stimuleren. In datzelfde jaar luidde Renske de Greef (2014) in de NRC de noodklok: "Vrijwilligerswerk is een industrie geworden. Voluntourism, heet dat". In haar artikel worden de onvoorziene gevolgen van vrijwilligerswerk met kinderen belicht die de uitspraken van Bodbijn (2014) bevestigen. Onopgeleid te werk gaan met kwetsbare kinderen lijkt onverantwoord. "Het vrijwilligerswerk bestaat uit een zeepbel van nobel klinkende initiatieven en projecten. Na de middelbare school naar een ontwikkelingsland vertrekken en daar in een paar maanden 'het verschil maken' – nee, dat bestaat niet" (De Greef, 2014).

De vrijwilligers-business

Door de sterke groei van het vrijwilligerstoerisme zijn bemiddelingsorganisaties tussen vrijwilliger en ontvangende partij als paddenstoelen uit de grond geschoten. Tegen een flink bedrag bieden zij hun diensten aan. Dit bedrag kan oplopen tot €3000 voor het doen van vier weken vrijwilligerswerk, exclusief de vlucht (Six, 2014). De vrijwilliger wordt een klant waaraan wordt verdiend. Waar dit geld precies terecht komt is niet duidelijk (Develtere, 2014). Daarbij lijken de reisorganisaties iedere vrijwilliger welkom te heten. Zo is een Verklaring Omtrent Gedrag in 50% van de gevallen niet meer vereist en wordt er niet meer kritisch gekeken naar de motivatie en kwaliteiten van de vrijwilliger met betrekking tot het programma of project. Hierdoor gaat niet alleen de effectiviteit van het vrijwilligerswerk omlaag, maar wordt er ook te weinig afgestemd op de kwaliteiten van de vrijwilliger (Van den Brink, 2014). Ook is onduidelijk welke partij verantwoordelijkheid draagt voor de begeleiding van de vrijwilliger. Van den Brink (2014) spreekt van minimale begeleiding vanuit zowel de reisorganisatie als het ontvangende project, waarbij in veel gevallen de vrijwilliger aan zijn lot wordt overgelaten. Door een gebrek aan communicatie tussen de reisorganisatie en het project ontbreekt de afstemming over de begeleidingstaak en wordt hierin door beide partijen geen verantwoordelijkheid genomen. Deze ontwikkelingen wijzen er volgens De Greef (2014) op dat de vrijwilligerstoerismesector lijkt door te slaan naar de kant van een winstgevende industrie, waarbij het groeiende aanbod aan vrijwilligers de vraag creëert en aan het gemeenschappelijke humanitaire doel voorbij wordt gegaan (De Greef, 2014).

Internationale organisaties

Niet alleen de media houden zich bezig met het vrijwilligerstoerismevraagstuk. Ook internationale organisaties als de Verenigde Naties, Unicef en (inter)nationale overheden zijn hierbij betrokken.

VERHAAL ACHTER VRIJWILLIGERSTOERISME

Deze partijen lijken geen eenduidige positie in te nemen in het debat. Zo stimuleert de Nederlandse overheid het vrijwilligerstoerisme in zekere zin door subsidieprogramma's op te richten voor vrijwilligerswerk en culturele uitwisseling (Van den Brink, 2014). Ook de Sustainable Development Goals, opgesteld in 2015 door de Verenigde Naties als vervolg op de Millennium Development Goals, stimuleren betrokkenheid van lokale- en internationale vrijwilligers. In de Sustainable Development Goals zijn 17 ontwikkelingsdoelen opgesteld ter verbetering van de wereld, het milieu en de mensenrechten. Vrijwilligerswerk wordt als één van de krachten gezien om deze doelen te bereiken:

Om de ontwikkelingsdoelen voor het nieuwe millennium te realiseren is een actieve betrokkenheid van gewone burgers wereldwijd een absolute vereiste. Het beoogde mondiale partnerschap is met andere woorden ondenkbaar zonder de vrijwillige inbreng van mensen in de lokale frontlinies en vele globale aangelegenheden. (United Nations, 2015).

Daarentegen is Unicef in 2014 een campagne gestart met de titel *Children are not Tourist Attractions*. In deze campagne vestigt Unicef de aandacht op de schadelijke gevolgen die het doen van vrijwilligerswerk in een weeshuis kan hebben op het kind, zijn leefomgeving en de samenleving (Unicef, 2014a).

VRIJWILLIGERSWERK MET KWETSBARE KINDEREN

Het werken met kinderen in tehuizen is de meest voorkomende en besproken vorm van vrijwilligerstoerisme. Czarnecki (2015) beschrijft dat voor deze vorm van vrijwilligerswerk in de meeste gevallen geen specifieke pedagogische kwaliteiten van de vrijwilliger gevraagd worden. Unicef (2014b) stelt dat kinderen juist een kwetsbare doelgroep vormen, wat vraagt om professionele begeleiding. Hierin staan twee uitgangspunten tegenover elkaar: het zijn "maar" kinderen, iedereen kan met ze werken, tegenover: het werken met kinderen vereist professionele begeleiders. Wat pleit voor of tegen deze opvattingen?

Schadelijke effecten van vrijwilligerstoerisme

Onderzoek suggereert dat het werken met kwetsbare kinderen in ontwikkelingslanden voor korte duur kan leiden tot ernstige hechtingsproblematiek en een vergrote kans op een verstoorde sociaal-emotionele ontwikkeling (Rees, 2005). Een goede hechting is nodig om het kind het vertrouwen, de motivatie en de veiligheid te geven om de omgeving te ontdekken, relaties te

vormen en te leren (Rees, 2005). Met vrijwilligerswerk worden weliswaar relaties gevormd, maar deze zijn door de tijdelijke aard van het werk van korte duur waardoor de hechtingscyclus steeds opnieuw verbroken wordt. Tevens kan fragmentatie in de opvoeding door wisselende vrijwilligers leiden tot cognitieve- en fysieke ontwikkelingsachterstanden van het kind (Van IJendoorn, 2014). Kort gezegd, deze kinderen hebben een consequente en veilige omgeving nodig en dat wordt verstoord door de korte bezoeken van vrijwilligers. Vrijwilligers werken dit hechtings- en ontwikkelingsproces dus tegen.

Door de toename van vrijwilligerstoerisme groeit de vraag naar en het aanbod van weeshuizen, wat negatieve uitwerkingen heeft op de samenleving in het desbetreffende land. Want hoe meer weeshuizen er worden gebouwd, hoe meer kinderen er aan weeshuizen worden afgestaan (Unicef, 2014a; Vossen, 2015). Uit onderzoek is gebleken dat gemiddeld 75% van de weeskinderen in weeshuizen nog minstens één ouder heeft en dat de thuisomstandigheden in 50% van deze gevallen voldoende zijn om thuis te kunnen opgroeien (Vossen, 2015). Armoede of wanhoop zijn belangrijke redenen voor ouders om hun kind af te staan aan een tehuis, in de hoop het zo een betere toekomst te geven. In werkelijkheid wordt de kans op hechtings- en ontwikkelingsproblematiek hiermee vergroot en wordt er in sommige gevallen juist meer schade aangericht dan goed gedaan (Better Care Network Netherlands, 2013; Rees, 2005; Van IJendoorn, 2014).

De opname in tehuizen staat haaks op de internationale richtlijnen die zijn vastgesteld in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, waarin gesteld wordt dat elk kind het recht heeft om door zijn eigen familie en/of omgeving verzorgd te worden. Het betreffende land is verantwoordelijk om alternatieve zorg te verlenen aan een kind wanneer dit recht niet gewaarborgd kan worden (Unicef, 2009). Kinderen hebben behoefte aan een veilige en liefdevolle omgeving om zich te kunnen ontwikkelen naar zelfstandigheid. Een tehuis kan deze omgeving niet vervangen (Unicef, 2014b).

Om het belang van het kind te kunnen waarborgen zijn er richtlijnen opgesteld door internationale organisaties die zich inzetten voor duurzaam vrijwilligerswerk, waaronder Better Care Network Netherlands (2013; zie Figuur 1). Deze organisatie geeft handvatten aan zendende reisorganisaties om vrijwilligers verantwoord op pad te sturen. Deze richtlijnen zijn echter vrijblijvend en hebben geen verplichtend karakter. Het blijkt dat 55% van de reisorganisaties geen erkende vrijwilligerstoerisme richtlijnen hanteert. De vrijwilligerstoerismesector neemt geen proactieve houding aan als het gaat om de verbetering van het vrijwilligerswerk met betrekking tot welzijn van kinderen (Van den Brink, 2014).

VERHAAL ACHTER VRIJWILLIGERSTOERISME

- 1) Wees bewust van het belang van hechting van kinderen;
- 2) Zorg voor goedgeschoolde en ervaren vrijwilligers;
- 3) Zorg voor gedragscodes en kindgericht beleid;
- 4) Bereid vrijwilligers goed voor met een training;
- 5) Zorg voor een goede begeleiding tijdens het vrijwilligerswerk

Figuur 1: Richtlijnen vrijwilligerswerk in het buitenland (Better Care Network Netherlands, 2013)

CONCLUSIE: HELPFUL OR HARMFUL?

De tot nu toe besproken bronnen geven geen eenduidige conclusie omtrent het doen van vrijwilligerswerk en de consequenties ervan voor de ontvangende partij. Er is veel kritiek en er zijn tegenstrijdige meningen te zien binnen de literatuur en tussen verschillende instanties. Objectief gezien kan ik geen eenduidig antwoord geven op mijn vraag: heb ik er goed aan gedaan?

Een aantal punten en aanbevelingen binnen het brede en versnipperde speelveld van de betrokken partijen verdienen mijns inziens aandacht:

De zendende reisorganisaties

Reisorganisaties hebben een belang bij het uitzenden van veel vrijwilligers. De organisaties hebben geen beleid wat betreft afstemming van de motivatie, kwaliteiten en expertise van vrijwilligers op het werk dat gedaan moet worden bij de ontvangende partij. Richtlijnen, zoals die van Better Care Network Netherlands, zouden mijns inziens leidend moeten zijn maar kennen tot nu toe geen gerechtelijke grond waardoor reisorganisaties de regie houden. Zeker voor het werken met kinderen zou een Verklaring Omtrent Gedrag een voorwaarde moeten zijn en zou de vrijwilliger over pedagogische competenties moeten beschikken om de kwaliteit van het werk te kunnen waarborgen. Screening van de tehuizen die vrijwilligers willen opnemen zou een mogelijkheid zijn voor gerichtere en betere samenwerking. Daarnaast zou het duidelijk moeten zijn bij wie de begeleiding van vrijwilligers ligt – bij de reisorganisatie of bij het project/programma.

De ontvangende partij

Ook voor de ontvangende partij geldt dat de kwaliteiten van de vrijwilligers afgestemd zouden moeten worden op de vraag van de organisatie. Vrijwilligers “opnemen” betekent meer inkomsten

en kracht. Of vrijwilligers geschikt zijn voor het toegewezen werk is momenteel van ondergeschikt belang. Dat komt het werk niet ten goede. Ik zou pleiten voor meer werk op maat, waarbij de kwaliteiten en opleiding van de vrijwilliger nuttig worden aangewend. Reisorganisaties en ontvangende partijen zouden hierover meer met elkaar in contact moeten staan, zodat er werkelijk een win-win situatie kan ontstaan.

Een negatief effect van het vrijwilligerstoerisme is dat er steeds meer tehuizen komen die steeds meer kinderen opnemen, mede omdat zij meer geld ontvangen uit het rijke Westen en gratis vrijwilligers aan het werk kunnen zetten. Je zou kunnen stellen: waar ook ter wereld een kind opgroeit, de beste omgeving is een veilige omgeving binnen een sociaal netwerk van hechte gemeenschaps- of familieverbanden. Door de groei van het aantal weeshuizen met niet-weeskinderen wordt dit recht van het kind afgenomen. Er zou meer aandacht moeten zijn voor ondersteuning in de community, om opvang te realiseren binnen lokale gemeenschappen in plaats van het stimuleren van opvang in tehuizen. Dit zou eveneens in lijn zijn met de internationale richtlijnen inzake de Rechten van het Kind en de richtlijnen die zijn opgesteld met betrekking tot het verantwoord uitzenden van vrijwilligers door onder andere Better Care Network Netherlands (Unicef, 2009; Better Care Network Netherlands, 2013).

De vrijwilliger

Het feit dat Nederlandse vrijwilligers verder willen kijken dan eigen landgrenzen en vrijwilligerswerk willen doen vind ik positief. Vrijwilligers raken betrokken bij het project en bij de lokale bevolking en brengen het project extra inkomsten. Als ik mijzelf de vraag stel wiens ontwikkeling en welzijn daadwerkelijk voorop staan, dan kom ik tot de conclusie dat allereerst de kinderen in de tehuizen voorop zouden moeten staan. Het is de partij waaraan niets wordt gevraagd, maar waar het allemaal om draait. Juist omdat deze groep de meest kwetsbare groep is zou ik me hard willen maken voor het implementeren van de richtlijnen zoals die van Better Care Network Netherlands (2013).

Naar mijn mening, als maatschappelijk werker, is directe begeleiding van kwetsbare kinderen door een vrijwilliger zonder relevante kennis en ervaring onverantwoord gezien de mogelijke schadelijke gevolgen voor de kinderen. Ook missen veel vrijwilligers de kennis die nodig is om een weloverwogen keuze te kunnen maken met betrekking tot het doen van vrijwilligerswerk door hun onbekendheid met een andere cultuur, het type werk en de gevolgen die hun goedbedoelde inzet heeft voor kinderen en de samenleving.

Tot slot

Samengevat zijn er veel uiteenlopende opvattingen over vrijwilligerstoerisme, variërend van helpfull tot harmful, maar ontbreken er nog veel concrete gegevens over de werkelijke omvang van het toerisme, de geldstromen en de korte- en langetermijneffecten die het vrijwilligerswerk heeft op de ontvangende partijen (inclusief kinderen en hun familie), de betrokken landen en de vrijwilligers zelf. Verder onderzoek naar deze kwesties zou de discussie transparanter kunnen maken, waarbij de belangen van het kind op de eerste plaats gesteld dienen te worden.

Met dit artikel hoop ik een bijdrage te hebben geleverd aan de inzichten ten aanzien van vrijwilligerstoerisme zodat toekomstige vrijwilligers een bewustere keuze kunnen maken. De reisorganisaties en de ontvangende projecten zouden hierin hun verantwoordelijkheid moeten nemen door middel van intensievere voorlichting en begeleiding. Door een gebrek aan communicatie en de opkomende winstgevendende business wordt dit niet nagekomen (Van den Brink, 2014). De vrijwilliger is het startpunt van het vrijwilligerswerk en de persoon die verandering kan veroorzaken door selectiever te zijn, zich rekenschap te geven van de gevolgen en wellicht zelfs door eisen te stellen aan het vrijwilligerswerk. De uiteindelijke verantwoordelijkheid ligt immers bij de persoon die gebruik wil maken van deze vorm van toerisme/vrijwilligerswerk.

Met de opgedane kennis kom ik tot de ontnuchterende conclusie dat ik mijn periode vrijwilligerswerk in Zuid-Afrika anders had willen inrichten, kijkend naar de ontwikkeling van de kinderen. Uit eigenbelang zou ik zeggen: de mooiste leerervaring uit mijn leven. Vanuit het belang van de kinderen zou ik mijzelf hier niet opnieuw voor willen inzetten. Wat mij heeft geraakt en gedreven tot het schrijven van dit artikel is het afscheid bij de crisisopvang. Sino sprak mij met tranen in haar ogen toe: "I love you, I don't want you to go". Ik probeerde mijn emoties te beheersen en stelde haar gerust: "I will come back", hoewel ik wist dat dit waarschijnlijk de laatste keer zou zijn dat ik haar zou zien. Ik ging terug naar mijn eigen vertrouwde omgeving terwijl Sino achterbleef en opnieuw werd verlaten door een dierbaar persoon.

REFERENTIES

Better Care Network Netherlands. (2013). *Richtlijnen vrijwilligerswerk in het buitenland* [Guidelines for volunteering abroad]. Retrieved March 2, 2016, from http://www.bettercarenetwork.nl/content/17382/download/clnt/51154_Richtlijnenvrijwilligerswerk_BCNN_DEF14.pdf.

- Bodbiel, E. (2014). *De weeshuis-industrie* [documentary]. Netherlands: KRO Brandpunt. Retrieved March 3, 2016, from <http://brandpunt.kro.nl/seizoenen/2014/afleveringen/02-03-2014/fragmenten/deweeshuis-industrie/>.
- Czarnecki, D. (2015). From volunteering to voluntourism: Challenges for the responsible development of a growing travel trend. *Voluntourism Policy Paper*, 18, 10–11.
- De Greef, R. (2014). Vrijwilligerswerk is een industrie geworden, voluntourism heet dat [Volunteering has become an industry, it is called voluntourism]. *NRC Next*. Retrieved March 3, 2016, from <http://www.nrc.nl/next/2014/10/31/vrijwilligerswerk-is-een-industrie-geworden-volun-1433406>.
- Develtere, L. (2014). *De vrijwilliger wordt klant: Undercover in de Cambodjaanse weeshuisindustrie* [The volunteer becomes customer: Undercover in the Cambodian orphanage industry]. Retrieved March 7, 2016, from <http://www.mo.be/analyse/de-vrijwilliger-wordt-klant>.
- Lyons, K. D., & Wearing, S. (2008). *Journeys of discovery in volunteer tourism: International case study perspective*. London: CAB International.
- Mowforth, M., & Munt, I. (2016). *Tourism and sustainability: Development, globalization and new tourism in the third world*. Abingdon: Routledge.
- Muhamud, O. (2013). Beware the 'voluntourists' doing good. *The Guardian Africa Network*. Retrieved March 7, 2016, from <http://www.theguardian.com/world/2013/feb/13/beware-voluntourists-doing-good>.
- Rees, C. A. (2005). Thinking about children's attachment. *Archives of Disease in Childhood*, 90, 1058–1065. doi:10.1136/adc.2004.068650.
- Shaw, L. (2016). *Overseas volunteering: what's the debate about?* Retrieved April 3, 2016, from <http://blogs.lse.ac.uk/careers/2016/02/26/overseas-volunteering-a-summary-of-keydebates/>.
- Sin, H. (2009). Volunteer tourism: "Involve me and I will learn"? *Annals of Tourism Research*, 36(3), 480–501. doi:0.1016/j.annals.2009.03.001.
- Six, M. (2014). *Vrijwilligerstoerisme: blanke gasten als statussymbool* [Voluntourism: white guests as status symbol]. Retrieved March 15, 2016, from <http://www.mo.be/opinie/vrijwilligerstoerisme-blanke-gasten-als-statussymbool>.
- Smith, V. L., & Front, X. (2014). Volunteer tourism, greenwashing and understanding responsible marketing using market signalling theory. *Journal of Sustainable Tourism*, 22(6), 942–963. doi: 10.1080/09669582.2013.871021.
- Ten Hoorn, S., & Keulers, K. (2007). *Op vrijwilligerswerk gaan: ervaring in het buitenland* [Volunteering: experience abroad]. Utrecht: Movisie.
- Tomazos, K., & Butler, R. (2009). Volunteer tourism: Working on holiday or playing at work? *Tourism: An International Multidisciplinary Journal of Tourism*, 4(4), 331–349.

VERHAAL ACHTER VRIJWILLIGERSTOERISME

- Unicef. (2009). *Verdrag inzake de Rechten van het Kind* [Convention on the Rights of the Child]. Retrieved March 30, 2016, from <https://www.bof.nl/live/wp-content/uploads/2010/07/20091116-kinderrechtenverdrag.pdf>.
- Unicef. (2014a). *Children are not tourist attractions*. Retrieved February 12, 2016, from <http://www.thinkchildsafe.org/thinkbeforevisiting/>.
- Unicef. (2014b). *Unicef over weeshuizen en vrijwilligerstoerisme* [Unicef about orphanages and voluntourism]. Retrieved March 17, 2016, from <http://www.unicef.nl/wat-doet-unicef/ons-werk-wereldwijd/onzevier-prioriteiten/bescherming/weeshuistoerisme/>.
- United Nations. (2015). *Sustainable Development Goals*. Retrieved March 3, 2016, from <https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300>.
- United Nations Volunteers. (2015). *State of the world's volunteerism report 2015*. Retrieved April 2, 2016, from <http://www.volunteeractioncounts.org/SWVR2015-frame/21337%20-%20SWVR%20report%20-%20ENGLISH%20-%20web%201.pdf>.
- Van den Brink, S. (2014). *Richtlijnen & de Nederlandse vrijwilligerstoerisme sector* [Guidelines & the Dutch voluntourism sector]. Retrieved February 22, 2016, from <http://www.volkskrant.nl/kijkverder/2015/vrijwilligerswerk/data/vrijwilligerstoerismeonderzoek.pdf>.
- Van der Zwan, J. (2014). Waarom wij verantwoordelijk zijn voor de wereldwijde armoede [Why we are responsible for global poverty]. *Volonté Generale*, 1, 13.
- Van IJendoorn, R. (2014). Geen vrijwilligers in weeshuizen [No volunteers in orphanages]. *NVO Bulletin*, 5, 12.
- Vis, A. (2007). *Vrijwilligerswerk in het buitenland: een vraagbaak* [Volunteering abroad: a source of information]. Amsterdam: KIT Publishers.
- Vossen, M. (2015). *Kinderen zonder 'thuis'* [Children without a 'home']. Retrieved March 17, 2016, from http://www.bettercarenetwork.nl/content/17382/download/clnt/63675_Kinderen_zonder_thuis.pdf.